

alicujus gravamine vel scandalo, adhiberi possunt, quin prævie exhibeantur Ordinario loci, nisi in litteris ejus consensus requiratur.¹ Quando dein in facultatibus a S. Sede concessis dicitur: *de consensu Ordinariorum*, sine hoc consensu invalide adhibentur. Unde si Regularis accepit facultatem cum addito: *de consensu Ordinarii* aut simili, consensus sui Superioris non sufficit, sed requiritur consensus Superioris Dioceseos, intra cujus limites idem Regularis reperitur.² Excipe si eam exercet intra septa sui Conventus tantum, ubi sufficit licentia Superioris vera jurisdictione pollentis, ut e. gr. Provincialis.⁴

Si demum Ordinarius ad abusus præcavendos jubet eas sibi exhiberi, sufficit transumptum legale i. e. manu notarii Apostolici subscriptum.⁶

Delegatus vero S. Pontificis pro *foro externo* per Rescriptum, quod *publicam habet executionem*, debet ante omnia litteras delegationis præsentare Ordinario, qui tanquam Sedis Apost. delegatus (Conc. Trid. XIII. c. 5 de Ref. XXII. c. 5 Rf., XXIV. c. 11 Ref.) examinare tenetur, an non vitio subreptionis vel obreptionis laborent suumque *visum* et approbationem scripto apponere resp. negare.⁶

55.—3. Si id, quod per facultatem conceditur, *juri communi repugnat*, tum si facultas *generalis* alicubi concessa est, uti manducandi carnes certis diebus per Quadragesimam in tota Diocesi, hæc censetur localis, ita ut ea uti possint omnes quicumque versantur in ea, etiam peregrini, cesset autem, si quis ex ea egrediatur.

S. C. S. Off. 20 Dec. 1871 respondere censuit, “Regulares, *speciali voto abstinentiæ a carnibus non obstrictos*, gaudere indulto circa observantiam ciborum tempore quadragesimæ et per annum pro

¹ Decr. n. 284, 286 ad 2; Zit. Disp. p. 30, n. 35, 36.—Item Confessarii non tenentur Ordinario exhibere Pagellam S. Pœnit.

² S. Congr. Ind. 16 Julii 1887 ap. *The Pastor* vi. 84 ad 5.

³ S. C. Ind. 22 Julii 1886 ap. *Il Mon. eccl.* vol. ix. part. i. pag. 54.

⁴ S. C. Ind. 2 Jan. 1888 ib. Cfr. *N. R. Th.* xxvii. 538 seq.

⁵ Privilegio, ex subditis suis notarios creandi et deputandi, gaudent Generales et Provinciales Ordinum Religiosorum. Ferraris v. *Regularis Prælati* n. 62.

⁶ Bonal Tr. III. n. 25.

fidelibus promulgato ab Ordinariis locorum nomine S. Sedis Apostolicæ”¹—dispensatione a regulæ præscriptis, si obstant, per Superiores concessa. Religiosi Franciscæ vero indulto diocesanano pro feriis sextis uti nequeunt. S. C. S. Off. 18 Nov. 1891.²

Sin autem facultas *personalis* est (prout eæ sunt, quæ ab Episcopis ex Formulæ aut vi potestatis quasi-ordinariæ conceduntur) personam sequitur et valet pro omni loco etiam illo, ubi lege locali contrarium statutum est. (Episcopus enim agit ex commissione S. Pontificis, qui est supra legem.) *Excipe*: a. si facultas expresse ad certum locum restricta sit uti in Bulla Cruciatæ dispensatio ab abstinentia in territorio Hispano, utriusque Siciliæ etc. non extra illud conceditur; porro ß. si facultas sit contra statutum, quod respicit specialiter bonum commune loci, quo proin etiam peregrini ligantur; demum γ. si per usum facultatis incolis loci oriatur scandalum aut aliud gravamen. Hac de causa Episcopus advenis et peregrinis usum facultatum personalium quarundam saltem publicum posset inhibere aut saltem earum authenticitatem examinare.—Unde (præscindendo a casibus ultimo memoratis) e. gr. dispensatus ad vescendum carnibus in Quadragesima vi Art. 27 Form. I., iis vesci potest etiam extra Dioccesin.

NOTA. Sunt, qui putant, articulum 21 Form. I. et 2 Form. C. (legendi ac retinendi libros prohibitos) exerceri non posse extra Dioccesin.³ Esto; at in utraque facultate licentiam concedere permittitur, qua parte, cum agatur de jurisdictione voluntaria, Episcopus uti potest etiam in suum favorem.⁴ Licentia hæc, si obtenta est in Diocesi, qua personalis personam sequitur etiam in alienam Dioccesin.⁵ Libros prohibitos ab Episcopo non suo in hujus Diocesi legere et tenere per eam utique non permittitur, neque hujus licentiæ indiget peregrinus, utpote non ligatus lege locali. Cfr. insuper infra. n. 157. nota 3.

56.—Sunt etiam,⁶ qui opinantur, dispensationes concessas extinguere, si quis desinit esse subjectus Episcopi, qui eas concessit. Omissis illis, quæ supra n. 55. habentur, quoad eas, quæ juxta quosdam ex quadam fictione quasi per tractum suo-

¹ *Il Mon. eccl.* vol. vii. part. ii. pag. 7.

² *Canoniste contemp.* 1892 p. 192.

³ Feije n. 629 (630).

⁴ D'Annib. i. n. 72; cfr. supra n. 51. d.

⁵ Zit. *App.* p. 59.

⁶ Cfr. LaCroix lib. vi. pars 3, n. 855.

cessivum dantur usque ad causæ cessationem, hoc quidem probabile vocari poterit; at nisi conditio *quamdiu es meus subditus* apponatur, potius tenendum est, eas non cessare, quamdiu causa perdurat, et eas valere pro semper, si datæ sunt absolute.¹ Nam etiam pro illis, quæ successive fiunt, reapse obligatio tollitur pro tota duratione causæ in ipso actu dispensationis.

57.—IV. *Ut Episcopus (et ejus delegatus) facultatibus Formularum necnon potestate quasi-ordinaria ad DISPENSANDUM valide et licite uti possit, semper requiritur CAUSA JUSTA, quæ existat TEMPORE concessionis dispensationis* (n. 44.)² “Sedulo caveant tam administrator, quam reliqui Episcopi, ne dispensationes largiantur, nisi urgens et justa ratio et major quandoque utilitas id postulet; ideoque numquam dispensent, nisi causa cognita, ac summa maturitate, atque gratis, juxta mandatum S. Conc. Trid. Sess. 25. cap. 18. *de Ref.*”³

Licite tamen et valide conceditur dispensatio, quamvis dubitetur, an causa quædam sufficiat, modo existat.⁴ Nihilominus proportio quædam postulatur inter legem, in qua dispensandum est, et causam, ex qua dispensatio conceditur.—Ita quoad matrimonium “pro relaxandis impedimentis *impedientibus* generatim sufficit causa rationabilis, nonnumquam vero causa gravis; prout gravem causam” (scil. *relative* ad personas etc. gravem) “postulat relaxatio omnium proclamationum.”⁵—Causa dispensandi quandoque ex parte dispensantis tantum existere potest, ita ut aliquando peccet supplicans pro dispensatione, etsi hæc valeat. Exemplum habes in Superiore dispensante subditum indisciplinatum a votis simplicibus ob bonum commune; item in dispensante ad matrimonium mixtum ineundum eum, qui secus ministrum hæreticum adire censetur.—Aliquando causa est dignitas Superioris.

Quoad dispensationem in impedimentis *dirimentibus* sequentia notentur:

a. Causa quædam gravis pro quolibet impedimento requiri-

¹S. Alph. i. 196. Bucceroni: *Cas. consc.* i. n. 41.

²Quæ sint in genere causæ justæ, vide ap. Pyrr. Corr. lib. i. cap. i. v. Prima.

³Ita S. C. de Prop. Fide ap. *Coll. Prop.* n. 1462.

⁴S. Alph. i. 178; *Ho. ap. tr.* 2, n. 46.

⁵Feije n. 649. (650); S. Alph. vi. 1005.

tur; at causa sufficiens pro uno non semper sufficit pro altero impedimento. Quo gravius enim impedimentum, quo proximior gradus, quo major impedimentorum numerus est, eo gravior causa aut plurium causarum concursus existere debet. *Impedimentum* eo gravius est, quo major est ejus naturalis decentia et influxus in bonum commune. Unde graviora sunt impedimenta publica, quam occulta, graviora illa in Form. D. et E., quam ea in Form. I., gravior consanguinitas quam affinitas, gravior affinitas ex copula licita, quam illa ex copula illicita.

Causa eo gravior est, quo plus per eam tanquam compensatio confertur ad bonum commune—idque vel *ex se* e. gr. scandalis, infamationibus, discordiis, litibus præcavendo etc., vel *ex qualitate personæ dispensandæ* vel *ex circumstantiis casus singularis*.—1. Causæ, quæ *ex se* et in abstracto consideratæ pro diversis impedimentis judicio S. Sedis sufficientes habentur, *causæ canonicæ* vocantur. Cum delegatus delegantis legibus teneatur, hæ pro usu valido facultatum ex Instr. S. C. de Prop. F. 9 Maj. 1877,¹ et Scriptoribus curialibus, ut Pyrrho Corrado, Vincentio de Justis, etc. probe discendæ sunt.—2. Eadem causa in bonum commune magis influit *ex parte personæ* nobilis (etiam de facto tantum) et divitis, quam ex parte plebejæ et pauperis; illa enim ad bonum commune magis conferre potest propter potentiam vel industriam sæcularem, ut dicit S. Thom. 2. 2, qu. 63, a. 2. Unde ex causa leviori dispensatur in forma communi cum componenda, quam in forma pauperum et a S. Pœn. pro pauperibus.—3. *Circumstantiæ particulares* demum adesse possunt, quibus perpensis dispensatio aut facilius detur aut pluribus concurrentibus dispensans ad eam dandam plane moveatur. Hæ sunt causæ *impulsivæ*, uti orbitas puellæ, in viro patrimonii insufficientia, proles ex priori matrimonio, ætas superadulta in vidua juniore, magnæ difficultates circa res temporales, infirmitas, deformitas, illegitimitas, familiæ diffamatio ex cessione bonorum, paupertas puellæ, locus difficilis accessus, occasio peccandi difficulter amovibilis etc.²—At si e contra ex dispensatione in casu singulari scandalum etc. oriatur,

¹Ap. C. Pl. B. III. p. 249; *Act. S. Sed.* x. 291.

²Feije n. 679 (681).

ea concedi omnino nequit.—Ex quo sequitur, causas dispensandi non tantum in abstracto, sed et in concreto seu relate ad omnes casus particularis circumstantias considerari et ponderari debere.

b. Causæ ex Instr. S. C. de P. F. 9. Maji 1877 (cfr. *C. Pl. B.* III. p. 249) pro disp. in imp. dir. sunt:

1. "*Angustia loci* [loci ut n. 185. **d.**] sive absoluta [eo quod non habet ultra 300 focos seu 1500 incolas catholicos] sive relativa (ratione Oratricis—honestæ—tantum), cum scil. in loco originis vel etiam domicilii cognatio fœminæ ita sit propagata, ut alium paris conditionis, cui nubat (duobus vel tribus exceptis), invenire nequeat, nisi consanguineum vel affinem, patriam vero deserere sit ei durum." 2. "*Ætas fœminæ* [quæ non sit vidua] *superadulta*, si scil. 24^{mum} ætatis annum jam egressa virum paris conditionis, cui nubere possit, non invenit."—3. "*Deficientia* aut *incompetentia dotis*, si nempe fœmina non habeat actu tantam dotem, ut non consanguineo aut non affini nubere possit in proprio loco, in quo commoratur;—eo magis, si mulier penitus *indotata* existat, et consanguineus vel affinis eam ducere aut etiam [sive ipse sive alius pro eo] convenienter ex integro dotare paratus sit."—4. "*Lites super successione bonorum* [magni momenti] *jam exorte* vel *earumdem grave aut imminens periculum*," quas propriis expensis prosequendas non alius in se suscipit, nisi ille, qui mulierem eas sustentem uxorem ducere cupit. Pro gradibus remotioribus idem valet, si "*dos litibus obvoluta*" sit.—5. "*Paupertas viduæ*, quæ numerosa prole [exprimatur numerus et ætas prolium] sit onerata, et vir eam alere pollicetur"—et quandoque quia vidua junior est et in periculo incontinentiæ versatur.—6. "*Bonum pacis*"—scil. fœdera inter regna et Principes, extinctio gravium inimicitiarum, rixarum et odiorum civilium—aut confirmatio pacis post litis etc. compositionem.—7. "*Nimia, suspecta, periculosa familiaritas* necnon *cohabitatio* sub eodem tecto, quæ facile impediri non potest."—8. "*Copula* cum . . . persona impedimento laborante præhabita et *prægnantia*, ideoque *legitimatio prolis*." . . . "Una est ex urgentioribus causis,"—imo sufficiens pro secundo gradu tangente primum (de Justis 1. cap. 4. n. 322. Pyrrh. Corr. viii. cap. 3. n. 58),

etiam post Decr. de 25 Junii 1885 valens (n. 65 Nota). Spes facilioris dispensationis non amplius exprimenda est. Feije ed. 4. n. 712.—9. "*Infamia mulieris*, ex suspitione orta, quod illa, suo consanguineo aut affini nimis familiaris, cognita sit ab eodem, licet suspicio sit falsa. . . ."—10. "*Revalidatio matrimonii* . . ." (n. 65. et 83.).—11. "*Periculum matrimonii mixti* vel *coram acatholico ministro celebrandi*,"—vesanus amor, ex quo prævidetur, sponso, denegata dispensatione, coram iudice infideli etc. contracturos esse.—12. "*Periculum incestuosi concubinatus*" aut "ne quis in concubinato insordescat cum publico scandalo." . . .—13. "*Periculum matrimonii*" dumtaxat "civilis."—14. "*Remotio gravium scandalorum*."—15. "*Cessatio publici concubinatus*."—16. "*Excellentia meritorum*, cum quis aut contra Fidei Catholicæ hostes dimicatione aut liberalitate erga Ecclesiam aut doctrina, virtute aliove modo de Religione sit optime meritus." Hæ sunt causæ "communiores potioresque." Unde aliæ adhuc causæ canonicæ admittuntur e. gr. conservatio bonorum in familia illustri etc. Quandoque causa consurgit ex pio opere, quod per modum compensationis imponitur—et dicitur: "dispensari ex certis rationabilibusque causis," dispensatio vero: "sine causa," quia hæc causa non exprimitur.

c. Episcopi vi facultatum aut potestatis quasi-ordinariæ dispensant gratis, ergo in forma pauperum. Quare juxta plures auctores¹ causas eo modo adhibere tenentur, quo Dataria, si dispensat in forma pauperum, aut S. Pœn. eas admittit.

Causæ a S. Pœnit. admissæ (et etiam in S. Dataria requisitæ, si in forma pauperum dispensat) in Resp. Bened. XIV. 26 Sept. 1754 per S. C. S. Off. ad Archiep. Turonen.² transmissio enumerantur. Eæ cum causis in Instructione supra relata a n. 1–15 enumeratis aut expresse concordant aut implicite sub eis continentur. *Excipiendæ* tamen esse videntur: ea, quæ in hæc Instr. n. 7 (suspecta familiaritas, cohabitatio sub eodem tecto) habetur, quatenus ab illa sub n. 9 (infamia mulieris ex falsa suspitione copulæ) distinguitur,—porro ea quæ est n. 4 (lites super successione bonorum, super dote)—et demum ex parte

¹ Heiss § 52; *Past. Bl.* 1869 p. 109.

² *Ap. Act. S. Sed.* ii. p. 63; xxvi. 388 et *Coll. Prop.* n. 1477.

ea sub n. 3 (deficientia vel incompetentia dotis); admittitur enim solum ea, quæ "pro indotata" vocatur¹—si scil. sine omni dote est et ab oratore competenter dotatur.—Hæ ergo causæ exceptæ, quamvis in S. Dataria pro dispensationibus in forma communi pro gradu 4 et 4 cum 3 sufficiant, pro dispensationibus in iisdem gradibus, si in forma pauperum, ergo etiam si vi facultatum apostolicarum gratis conceduntur, tanquam motivæ et finales ex Resp. citato (quod nota) non sufficiunt, sed tantum qua impulsivæ admittuntur.—Reliquæ causæ Instructionis cit. sufficiunt pro dispensationibus ex Form. I. concedendis, præsertim si plures conjunctæ afferuntur. De causa pro crimine neutro machinante cfr. n. 125.—Pro gradibus proximioribus vero i. e. pro gradu 2 et 2 cum 1 tantum causæ infamantes (Instr. n. 8, 10 et 11 et juxta Heiss etiam n. 9) sufficiunt; pro affinitate in 1 gradu collateralis ex copula licita fere tantum periculum fidei,² ita ut ad S. Datariam recurrendum sit, si ex levioribus causis in his gradibus dispensatio petatur. De causis in proximioribus gradibus cfr. Gasparri n. 681, 703.—Quod impedimentum primi gradus tangentis secundum consanguinitatis attinet, Leo XIII. per Card. Prodaturium 19. Junii 1895, "onerat Episcoporum conscientiam, ut sedulo invigilent ne Sanctæ Sedi precantes accedant nisi veræ causæ canonicæ jure commendent, et litteris manu propria exaratis, rationes in quolibet casu explicant, necnon circumstantias, quibus putent gratiam esse concedendam." (*A. E. Rev. XIII.* 301.).—Causa omnino gravis etiam requiritur pro dispensationibus in Form. D.—De causis pro cultus disparitate et mixta religione cfr. n. 219.

58.—Causa, ob quam petitur dispensatio exprimens est in supplica, et quidem in dispensationibus vi potestatis delegatæ faciendis *sub pena nullitatis*.³ *Nulla igitur allegata causa, nulla est dispensatio*, licet forte causa, eaque sufficiens, existat. Ita fere Konings in præced. ed. huj. opusculi.—Hoc utique

¹ Feije n. 658 (659).

² Cfr. infra n. 248; *Past. Bl.* 1869 p. 111.

³ Instr. cit. ad v. Sed jam; Corradus lib. i. cap. i. v. ad hæc.—*Expresse hoc decrevit Bened. XIV. const. Ad Apostolicæ* 25 Febr. 1742 § 1 (in fine lib. vi. *Th. mor. S. Alph.*).

tenendum est, si causæ cognitio de valore præscribitur, prout id pridem in Litt. S. Pœnit. et in aliis concessionibus Pontificiis fieri consuevit (cfr. n. 74).—Si non est præscripta, *per se* illicita quidem est dispensatio sine *ulla* causæ cognitione data, at juxta sententiam probabiliorem et communiorem (S. Alph. i. n. 181. Bucceroni *Cas. consc.* i. n. 43) valida est, quia valor dispensationis non pendet a cognitione causæ, sed ab ejus existentia, et, prout dicit Bonacina (tom. ii. disp. i. qu. ii. punct. iii. n. 17.), nullo jure probatur, cognitionem causæ ad validam dispensationem saltem in foro conscientie requiri. Sunt tamen, qui e contra eam in invalidam censent, cum secundum Trid. XXV. cap. 18. *Ref.* dispensandum sit "cognita causa ac summa maturitate atque gratis; aliterque facta dispensatio *subreptitia* censeatur."—At hæc verba ad summum præceptum in se continent. Unde sicut nunc dispensatio, quæ *gratis* non fit, per se illicita quidem, sed non invalida est (cfr. n. 77. h.), ita dicendum est etiam de illa, quæ fit causa existente quidem, sed non cognita.—Quare Episcopus, qui ex probitate et prudentia supplicantis moraliter certus est de existentia causæ sufficientis, si sine causæ cognitione ob urgentiam temporis dispensat, illicite non agit.—Dubio post dispensationem applicatam oriente quoad existentiam aut sufficientiam causæ, standum est pro valore dispensationis. Si tamen postea detegatur, causam certe non existitisse, invalida erit.¹ Bona fide v. gr. at erronee, oratores existimarunt prolem fuisse conceptam, et eam præcise ob causam impetrarunt dispensationem.—Non raro tamen partes erunt relinquendæ in bona fide;² idque præsertim matrimonio jam contracto ob Doctores plures, qui sentiunt, talem dispensationem ex præsumpta voluntate Papæ esse validam.³

V. Gratie concessio, ut valeat, ei cui facta est, intimari debet. Cfr. Resp. S. C. super disciplina Regularium 15. Mart. 1892. ap. *Act. S. Sed.* xxvi. 320. et supra n. 35 2. De sanatione in radice cfr. n. 224.

59.—VI. *Denique quoad OBLIGATIONEM FACULTATIBUS UTENDI, practica quæstio præsertim est, si agitur de DISPENSA-*

¹ S. Alph. iii. 251; Konings *Comp.* n. 163, qu. 7.

² Feije n. 726 (723).

³ D'Annib. i. n. 233 (27).

TIONE *concedenda aut supplicanda*,—et sunt sequentia observanda: Pro majori minorive urgentia causæ aliquando gravis vel minus gravis seu levis obligatio ad utrumque aderit, aliquando consilium tantum. Cfr. de hoc quod auctores docent de dispensatione debita et permissa,¹ ut e. gr. de dispensatione in proclamationibus.² Aliquando dissuadendi et plane rejiciendi sunt petentes, qui e. gr. *merum* desiderium matrimonii ineundi sine causa canonica fovent. Dico *merum* desiderium: nam ex mero desiderio quandoque oritur alia causa, utique sufficiens, imo urgens, ut si pars catholica ex levi causa petit dispensationem ad matrimonium contrahendum cum hæretica vel infideli. Cui petitioni certe erit resistendum et omni conatu matrimonium dissuadendum. At vero si in proposito nihilominus persistat, tum tandem, ne mala graviora et scandala publica oriantur, servatis servandis, ejus voluntati cedendum erit, excepto casu, quo minis apertis defectionis a fide aut transitus ad ministrum hæreticum dispensationem extorquere conaretur, minarumque hujuscemodi pœnitentiam nullam ostenderet.³—“Parochus itaque vel confessarius imprimis quidem de causa interroget. Si certo insufficientem esse videat, id prudenter declaret, nec recurat” ad Episcopum nec loquatur,—proh imprudentia!—de causæ *infamantis* necessitate pro obtinenda dispensatione; “si sufficientem vel forsitan sufficientem, non illico annuat, sed, si fieri possit, suaviter dissuadeat: si autem non desistant, vel matrimonium sit aut necessarium aut consulendum, officio suo partes adjuvet, numquam tamen *inconsiderate* dispensationis obtinendæ spem certam faciens. Interdum vero debet, ut reparentur quæ reparatione indigent” (v. g. damna sponsæ), “ad petendam dispensationem partes” aut partem “impellere. Universim autem et serio hic observaverim, multo facilius posse parochum et confessarium *sapienti* agendi ratione in toto hoc negotio disciplinæ incolumitati sæpe prospicere, quam id deinde fieri possit ab Episcopo, postquam illi” (parochus aut confessarius) “aut nihil aut incaute egerint.”⁴—Demum prout in omnibus,

¹S. Alph. i. n. 179; Ball. Palm. vol. i. n. 283.

²S. Alph. vi. 1005 seq.; Kon. Comp. n. 1538.

³Feije n. 666 (667).

⁴Feije n. 649 (650).

ita præsertim in dispensationibus nimia severitas æque ac nimia facilitas est de vitio.—Cfr. etiam supra n. 34.

ART. II.

DE MODO QUO FACULTATES SINT PETENDÆ.

Agitur hic principaliter de facultatibus ab Episcopo concedendis vi indultorum et vi potestatis quasi-ordinariæ; accessorie autem de litteris Romam mittendis. Spectata praxi præcipuum et fere unicum objectum constituunt dispensationes *matrimoniales*. Unde de his præsertim in hoc et seq. art. summarie quædam notantur, quibus dein supplicationes alias res spectantes facile adaptari possunt. Prævie tamen aliquid notandum est:

60.—De varia potestate Episcoporum quoad dispensationes matrimoniales.

Præter facultates in Formulis contentas gaudent Ordinarii locorum:

I. Indulto *pro concubinariis* in articulo mortis constitutis ex Decr. gen. S. C. Inquisit. de 20 Febr. 1888. Nempe “de mandato S. D. N. Leonis XIII.” huic “S. Congrni . . . expendendum propositum fuit” . . . “quibus” facultatibus “urgente mortis periculo, quando tempus non suppetit recurrendi ad S. Sedem, augere conveniat *locorum Ordinarios* dispensandi super impedimentis *publicis* matrimonium dirimentibus *cum iis, qui juxta civiles leges sunt conjuncti aut* ALIAS *in concubinato vivunt*, ut morituri in tanta temporis angustia *in faciem Ecclesie* rite copulari, et propriæ conscientiæ consulere valeant.” . . . “Ad quod . . . re serio diligenterque perpensa, approbatoque . . . Emmorum PP. Inquisitorum suffragio, Sanctitas Sua benigne annuit pro gratia, qua locorum Ordinarii dispensare valeant sive per se sive per *ecclesiasticum personam sibi bene visam* ægrotos in gravissimo mortis periculo constitutos, quando non suppetit tempus recurrendi ad S. Sedem, super impedimentis *quantumvis publicis* matrimonium jure ecclesiastico dirimentibus, excepto sacro Presbyteratus Ordine et affinitate lineæ rectæ ex copula licita proveniente.” Additur: “Si quando, quod absit, necessitas ferat, ut dispensandum sit cum

iis, qui sacro Subdiaconatus aut Diaconatus Ordine sunt insigniti vel solemnem professionem religiosam emisierint atque post dispensationem et matrimonium rite celebratum convaluerint, in extraordinariis hujuscemodi casibus, Ordinarii de impertita dispensatione Supremam S. O. Congregationem certiore faciant, et interim omni ope curent, ut scandalum, si quod adsit, eo meliori modo quo fieri possit, removeatur, tum inducendo eosdem ut in loca se conferant, ubi eorum conditio ecclesiastica aut religiosa ignoratur, tum, si id obtineri nequeat, injungendo saltem iisdem spiritualia exercitia aliasque salutare poenitentias, atque eam vitæ rationem, quæ præteritis excessibus redimendis apta videatur, quæque fidelibus exemplo sit ad recte et christiane vivendum.”¹

NOTA.—Dicitur: **a.** *Locorum Ordinariis.* Ergo valet indultum etiam pro Vicariis Generalibus, Vicariis Capitularibus et Administratoribus Diœcesium.—**b.** *In faciem Ecclesie.* Ergo requiritur in locis, ubi Decretum *Tametsi* valet, ut matrimonium coram Parocho et testibus contrahatur.² At cum per indultum facultas concedatur dispensandi in omnibus impedimentis juris ecclesiastici exceptis duobus, et porro hæc verba non sint in parte dispositiva indulti, casu, quo ob periculum infamiæ matrimonium modo prædicto celebrari nequit, etiam ab impedimento clandestinitatis dispensari poterit.—**c.** *Per ecclesiasticam personam.* Ergo possunt Ordinarii dispensationem concedere per quemcumque Clericum. At *habitualiter* subdelegari facultas potest *parochis* tantum, iisque pro casibus solum, in quibus desit tempus ad ipsos Ordinarios recurrendi et periculum sit in mora.³ Sub parochis comprehenduntur omnes qui actu curam animarum exercent (sive inamovibiles sive amovibiles sint), etiam missionarii, qui parochialibus funguntur muneribus, non autem vice-parochi et capellani,⁴ nisi Episcopus speciale indultum a S. Sede obtinuerit, facultatum hanc etiam capellanis etc. subdelegandi.⁵ Capellanus vero, facultate carens, si

¹ *Coll. Prop.* n. 1471; *Act. S. Sed.* xx. 543; *A. E. Rev.* 1891, ii. p. 138.

² Lehmkühl in *Linz. Qu. Schr.* 1891, p. 866.

³ Ita S. C. S. Off. 9 Jan. et 1 Mart. 1889 ap. *Act. S. Sed.* xxi. p. 696; Gasparri n. 405; *Coll. Prop.* n. 1472.

⁴ S. C. S. Off. 23 Apr. 1890 ap. *N. R. Th.* xxii. 490; *Act. S. Sed.* xxvi. 385; *Coll. Prop.* n. 1473 et 1474.

⁵ *Linz. Qu. Schr.* 1892, p. 878.

Episcopum adire nequit, etiam ad parochum subdelegatum accedere potest, cui, casu audito, sufficit, ut dispensationem exprimat, quin infirmum visitet. (Matr. convalidatum inscribatur in libro Matr.)—**d.** *Quantumvis publicis,* etiam cultus disparitatis, servatis tamen cautionibus (quas vide n. 218); a fortiori ab occultis.¹—**e.** *Cum iis qui juxta civiles leges sunt conjuncti aut alias in concubinato vivunt.* Ergo illi, qui matrimonium civile, quod vocant, non celebraverunt nec vivunt in concubinato, vi hujus facultatis non possunt dispensari.² Crimen concubinatus jure canonico consistit in consuetudine conjunctionis viri soluti cum soluta, sive hæc in propria viri domo sive in aliena detineatur.—Unde omnes illi, qui in forma matrimonium licet invalide contraxerunt (n. 16) et *bona fide* aut scientes nullitatem matrimonii sicut frater et soror convivunt, ab usa hujus facultatis excluduntur. An autem illi catholici, qui cum impedimento dirimenti in loco, ubi caput *Tametsi* noa viget, coram magistratu civili aut præcone hæretico contraxerunt, hac facultate comprehendantur, dubium est juxta dicta l. c. et quia sententia, quam l. c. tenet Feije, non improbabilis imo juxta Gasparri probabilior est, affirmari potest, eo magis quia facultas generalis late interpretanda est.—Ubi hoc caput viget, certe concubinari habendi sunt.—**f.** *Ægrotos in mortis periculo, quando non suppetit tempus recurrendi ad S. Sedem.*—Hi ab omnibus impedimentis jure ecclesiastico dirimentibus exceptis duobus dispensari possunt, supposito quod vivunt in concubinato, licet impedimentum matrimonio obstans occultum, imo solis ægrotis notum sit, et licet pluribus impedimentis jure ecclesiastico dirimentibus et dispensabilibus afficiantur.—Dubitatum est, an dispensari possit etiam, si ægrotus sit solutus, et impedimentum tantum directe afficiat benevolentem, ut cum puella soluta ægrotans vivat in concubinato cum Diacono bene valente, aut si impedimenta utrique parti sint propria, ut si monialis ægrotans in concubinato vivat cum Diacono, qui bene valet. S. C. S. Off. die 1 Julii 1891 respondit: Ordinarios locorum in utroque casu allato dispensare posse.³ Unde concludit nostrum folium periodicum,⁴ facultatem, servatis cautionibus, ut infra n. 218, applicari posse etiam in casu, ubi pars ægrotans sit hæretica aut infidelis, altera sana vero catholica. Supponitur autem, partem *catholicam* petere hanc gratiam.

¹ S. Off. cit. ad 1.

² S. C. S. Off. 22 Sept. 1890 ap. *Past. Bl.* 1891, p. 141; *A. E. Rev.* vii. (1892) 229; *Act. S. Sed.* xxvi. 384; *Coll. Prop.* n. 1475.

³ *Coll. Prop.* n. 1476.

⁴ *Past. Bl.* 1891, p. 141.